2026-10-20 Dnr: Fi2026/01654

Finansdepartementet

Remissyttrande över promemorian EU:s penningtvättspaket (Fi2026/01654)

Pensionärernas riksorganisation, PRO, är Sveriges största pensionärsorganisation med cirka 250 000 medlemmar. Vi har av Finansdepartementet beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på promemorian EU:s penningtvättspaket, och speciellt avsnittet 14: Verkligt huvudmannaskap. Lagändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 10 juli 2027.

PRO:s övergripande synpunkter

PRO delar regeringens och EU:s ambition att motverka penningtvätt, finansiering av terrorism och kringgående av riktade ekonomiska sanktioner. Samtidigt är det viktigt att regelverket utformas och tillämpas på ett sätt som är proportionerligt för det organiserade civilsamhället. För PRO:s över 1 000 lokalföreningar, som i huvudsak drivs av ideellt arbetande förtroendevalda, behöver administrativa krav vägas mot den faktiska riskbilden.

PRO vill särskilt lyfta tre frågor som är av central betydelse för ideella föreningar:

1. Demokratiskt styrda föreningar saknar normalt verklig huvudman.
2. Risker med ökad administrativ börda för ideella organisationer.
3. Tillgång till banktjänster och proportionerliga riskbedömningar.

PRO ser samtidigt potentiella fördelar med ett väl utformat register. Om registreringen görs enkel, rättssäker och anpassad till civilsamhällets förutsättningar kan den skapa en gemensam och tillförlitlig källa till information om föreningars företrädare. Det skulle kunna minska den administrativa bördan både för föreningarna och för bankerna samt bidra till smidigare och mer enhetliga bankkontakter för ideella organisationer i hela landet.

PRO vill dock framhålla att innan ett nytt register införs bör det säkerställas att ansvarig registermyndighet har tillräckliga resurser, tydliga uppdrag och god förståelse för civilsamhällets organisationsformer.

PRO:s yttrande över promemorians förslag i avsnitt 14

PRO avstår från att yttra sig över varje enskilt förslag i avsnitt 14. Vår bedömning och våra medskick utgår från det som mest berör PRO:s föreningsverksamhet. För mer specifika medskick hänvisar vi till Giva Sveriges (där PRO är medlemsorganisation) remissvar. Giva Sverige lyfter flera viktiga frågor kopplade till genomförandet av regelverket som PRO ställer sig bakom. De handlar exempelvis om att:

- Bolagsverkets kapacitet att ansvara för registret behöver utredas
- skyddet för registrerades personuppgifter behöver stärkas
- samtliga ideella organisationer bör befrias från registreringsavgifter.

Demokratiskt styrda föreningar saknar normalt verklig huvudman
PRO noterar att den särskilda regleringen för ideella föreningar föreslås tas bort och att bedömningen i stället ska ske enligt de generella reglerna om verkligt huvudmannaskap. För de flesta PRO-föreningar blir det ingen stor förändring. Föreningarna saknar ägare, styrs genom demokratiska beslut och har inga medlemmar med särskilda rösträttsprivilegier eller kontrollrättigheter. Beslut fattas av årsmöten och valda styrelser enligt gemensamt beslutade stadgar.

PRO anser att det är viktigt att det tydliggörs att demokratiskt uppbyggda medlemsorganisationer normalt inte ska anses ha verkliga huvudmän enbart på grund av att de ingår i en rikstäckande organisation med gemensamma stadgar eller centrala styrningsfunktioner. Det bör också tydliggöras att föreningar konstaterar att någon verklig huvudman inte kan identifieras inte ska mötas av särskilda misstankar eller återkommande krav på kompletteringar från banker eller andra aktörer.

Administrativ börda och dokumentationskrav
PRO ser en risk för att de föreslagna reglerna i praktiken leder till ökade administrativa krav för ideella föreningar utan att den faktiska nyttan står i proportion till kostnaderna. PRO:s lokalföreningar drivs av äldre ideellt engagerade personer. Varje nytt krav på dokumentation, registrering eller löpande uppdatering innebär tid och resurser som tas från kärnverksamheten.

PRO har förståelse för behovet av tillförlitliga uppgifter men anser att myndigheter och banker bör tillämpa ett riskbaserat och proportionerligt förhållningssätt. Det bör vara möjligt att använda föreningarnas stadgar, årsmötesprotokoll och registrerade företrädare som underlag utan att omfattande ytterligare utredningar krävs i normalfallet. PRO ser därför gärna att **en särskild vägledning** tas fram för ideella föreningar och folkrörelseorganisationer om hur reglerna ska tillämpas i praktiken.

Tillgång till banktjänster – ett äldreperspektiv och civilsamhällets erfarenheter
Tillgång till bankkonto och grundläggande banktjänster är i dag en förutsättning för att kunna leva ett självständigt liv i Sverige. Det gäller både enskilda individer och ideella organisationer. PRO vill därför uppmärksamma att frågan om verkliga huvudmän och kundkännedom inte enbart handlar om regelefterlevnad. Reglernas praktiska tillämpning påverkar också möjligheterna för äldre människor att delta i samhället och för civilsamhället att fungera.

Våra föreningar beskriver ett banksystem som ofta är anpassat för företag snarare än för ideella organisationer. Ett återkommande problem är processen vid byte av kassör eller andra företrädare. Eftersom ideella föreningar inte omfattas av samma registreringssystem som företag kräver bankerna ofta omfattande manuell dokumentation och långa handläggningstider.

I praktiken kan detta innebära att föreningar under längre perioder inte kan disponera sina konton, betala fakturor eller genomföra nödvändiga betalningar. För en ideell organisation blir detta inte endast en administrativ fråga utan ett direkt hinder för verksamheten.

PRO vill även uppmärksamma frågan om kostnader. Avgifter för konton, kontanthantering, betalningstjänster och Swish kan redan vara betungande för organisationer med begränsade ekonomiska resurser. Att lägga till kostnader för registrering i myndighetsregister betyder ytterligare kostnader. PRO anser att registreringsavgifter bör undvikas för ideella föreningar. Ekonomiska resurser bör användas för föreningarnas verksamhet snarare än för administrativa registreringsförfaranden.

Behov av mer proportionerliga riskbedömningar
PRO delar uppfattningen att riskbedömningar är en viktig del av arbetet mot penningtvätt. Samtidigt finns det tecken på att dagens system i vissa fall leder till standardiserade bedömningar där lågriskkunder behandlas på samma sätt som verksamheter med betydligt högre risk. Detta kan medföra att ideella organisationer belastas med omfattande krav på dokumentation trots att den faktiska risken för penningtvätt är begränsad.

PRO efterlyser därför mer träffsäkra och proportionerliga arbetssätt där banker i högre grad anpassar sina krav efter verksamhetens faktiska riskprofil. Alla ska inte behandlas lika, men alla ska behandlas rättvist utifrån den risk som föreligger.

Fortsatt dialog mellan banker, myndigheter och civilsamhälle
PRO har goda erfarenheter av dialog med banksektorn i frågor som rör säkerhet och bedrägeri-bekämpning. Sådana samtal har bland annat bidragit till utvecklingen av säkerhetskonton, tvåstegsgodkännande och riktade informationsinsatser. Samma samverkansmodell bör användas för frågor som rör tillgänglighet, kundkännedom och civilsamhällets tillgång till banktjänster.

PRO föreslår därför att regeringen initierar ett gemensamt arbete mellan banker, myndigheter och civilsamhällets organisationer med uppdrag att ta fram riktlinjer för hur ideella föreningar och andra lågriskkunder ska hanteras inom ramen för penningtvättsregelverket.

Avslutande synpunkter
Slutligen vill PRO framhålla att civilsamhället är en grundläggande del av den svenska demokratin. Föreningar skapar gemenskap, delaktighet och social sammanhållning, inte minst för äldre människor. När tillgången till grundläggande banktjänster inte fungerar påverkas denna verksamhet direkt.

PRO vill i detta sammanhang uppmärksamma att det redan i dag finns betydande problem på området. Vissa kunder nekas helt bankkonto, trots att det sedan 2017 finns en laglig rätt till betalkonto. Banksektorn uppskattar att mellan 100 000 och 200 000 personer står utanför banksystemet trots den lagstadgade rätten till betalkonto. Bland dessa finns äldre, personer i ekonomisk utsatthet och andra grupper som av olika skäl har svårt att få tillgång till grund-läggande banktjänster.

PRO anser därför att den fortsatta utvecklingen av penningtvättsregelverket måste förena två mål: ett starkt skydd mot penningtvätt och terrorismfinansiering samt en trygg och fungerande tillgång till banktjänster för äldre människor och civilsamhällets organisationer. Endast då kan regelverket bli både effektivt och legitimt.

Stockholm, dag som ovan

Åsa Lindestam
Ordförande PRO, Pensionärernas riksorganisation